

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	:	شیخی، سروه، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	:	از روایا تا واقعیت : روایتی شخصی از دسترس پذیری شهر / سروه شیخی.
مشخصات نشر	:	قم: توانمندان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۵۲ص.
شابک	:	۳۰۰۰۰ ریال : 3-621646-622-978
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	معلولان -- ایران -- وضع اجتماعی
موضوع	:	People with disabilities-- Iran -- Social conditions
موضوع	:	فضاهای عمومی و معلولان
موضوع	:	Public spaces -- Barrier-free design
موضوع	:	معلولان -- ایران -- خدمات
موضوع	:	People with disabilities -- Services for -- Iran
شناسه افزوده	:	دفتر فرهنگ معلولین
رده بندی کنگره	:	HV۱۵۵۹
رده بندی دیویی	:	۳۶۲/۴۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۰۹۷۰۶۷

از روایت تا واقعیت

روایتی شخصی از دسترس پذیری شهر

سروه شیخی

انتشارات توانمندان
Tavanmandani Publications

از رويا تا واقعيت

روايتی شخصی از دسترس پذیری شهر

پديدآورنده: سروه شيخي

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۸ طرح روی جلد: ترانه ميلادی

شابک: ۳-۴۶-۶۲۱۶-۶۲۲-۹۷۸-۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۶-۴۶-۳ ISBN: 978-622-6216-46-3

ناشر: توانمندان شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه قيمت: ۳۰۰/۰۰۰ ريال

قم، بلوار محمدامين، خيابان گلستان، کوچه ۱۱، پلاک ۴، دفتر فرهنگ معلولين

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۴۵۲ فکس: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۵۵۲ همراه: ۰۹۱۲۵۵۲۰۷۶۵

www.HandicapCenter.com , info@handicapcenter.com

www.DataDisability.com , www.Tavanmandan.com

ارتباط با نویسنده: www.Srvhsheikhi.com

فهرست

۷	تقدیر و تشکر
۱۱	سخن ناشر
۱۳	مقدمه اول
۱۵	مقدمه دوم
۱۷	پیشگفتار

فصل اول: شناخت معلولیت

۲۳	انواع معلولیت
۲۵	نگرش فردی یا اجتماعی
۲۶	آمار دور از انتظار
۲۸	حقوق اجتماعی
۲۸	حقوق شهروندی
۲۹	قوانین دسترس پذیری
۳۱	اجرای قوانین در ایران
۳۷	اهمیت اصلاح نگرش جامعه

فصل دوم: شناخت واقعیت

۴۳	سلامت تا معلولیت
۴۵	رفتن به خرید
۵۴	مراجعه به ادارات
۵۸	مانع همیشگی
۶۳	مشکلات اصلی
۷۰	مشکلات استفاده از سرویس بهداشتی
۷۶	گردشگری افراد دارای معلولیت
۸۷	موانع تحصیل
۹۴	اشتغال افراد دارای معلولیت
۱۰۲	موانع رفتاری

فصل سوم: روش‌شناسی حل مشکلات

دسترس‌پذیری اماکن عمومی ۱۱۵

اجرای قوانین ۱۱۸

معلولیت تا محرومیت ۱۲۲

راه کار برای رعایت ضوابط دسترس‌پذیری ۱۲۳

افراد مؤثر، اقدامات مؤثر ۱۳۱

علت ناکارآمدی اقدامات ۱۳۳

انتقال دانش و تجربه ۱۳۶

شهر مطلوب و ایده‌آل ۱۳۹

سخن پایانی ۱۴۷

منابع و مآخذ ۱۵۱

تقدیر و تشکر

معلولیت از بدو تولد، شرایطی را در طول زندگی برای فرد دارای معلولیت ایجاد می‌کند که پذیرش آن برایش راحت‌تر است. ولی در صورتی که معلولیت به طور ناگهانی پیش بیاید، به یکی از سخت‌ترین بحران‌های زندگی آن فرد تبدیل می‌شود. کسی که به طور ناگهانی دچار معلولیت می‌شود، دو شکل کاملاً متفاوت زندگی را تجربه خواهد کرد. شاید بسیاری از افرادی که در این شرایط قرار می‌گیرند، امکان پذیرش چنین تغییر جلدی را در زندگی خود نداشته باشند.

می‌خواهم در این کتاب از تجربه شخصی خود که معلولیت تولدی دوباره برایم بود و از این تجربه متفاوت، بگویم. در شروع رویارویی با این اتفاق، کاملاً سردرگم بودم و پذیرش این که خود را متفاوت از انسان‌های اطرافم می‌دیدم برایم سخت بود. احساس نوعی مرگ در وجودم بود، ولی هنوز نفس می‌کشیدم! گویی دنیا دیگر جایگاه من نیست و خود را متعلق به این دنیا نمی‌دانستم. با وجود چنین احساسات دوگانه‌ای، کاملاً تنها شده بودم و بدون آنکه مورد حمایت اطرافیانم قرار گیرم، باید تلاش می‌کردم که یک‌بار دیگر زندگی را شروع کنم. بسیار سخت بود و گاهی احساس می‌کردم که کنار آمدن با این شرایط غیرممکن است و وضعیت من نه تنها بهتر نمی‌شود، بلکه روزبه‌روز بدتر هم خواهد شد. ولی به لطف خداوند و بندگان دلسوزی که سر راهم قرار داد، توانستم تا حدودی بر مشکلاتم غلبه کنم. این افراد وسیله‌ای شدند تا به کمک آنان بتوانم بر ترس‌ها و ضعف‌هایم غلبه کرده و بتوانم به احساس مفید و موثر بودن در جامعه

برسم و حتی پرقدرت‌تر از گذشته، به زندگی ادامه دهم. ورود به دانشگاه و ادامه تحصیل، کمک زیادی به من کرد. از استادان بزرگوار دانشگاه علوم تحقیقات دانشگاه آزاد، بسیار سپاسگزارم که باور به توانمند بودن را در وجود من زنده نمودند و به طور ویژه از آقای دکتر حسین ذبیحی تشکر می‌کنم که به عنوان استاد مشاور پایان نامه اینجانب کمک‌های بسیار ارزشمندی به من نمودند.

یاد این شعر می‌افتم که؛ خشت اول چون نهد معمار کج، تا ثریا می‌رود دیوار کج. خوشحالم خشت‌های اول زندگی‌م را والدینم به‌درستی نهادند و بستری را در وجودم ایجاد کردند تا به رغم بارها زمین خوردن، دوباره روی پای خودم ایستادم. به همین دلیل کتاب خود را که حاصل تجربه‌های سال‌های اخیر در زندگی‌ام است را تقدیم می‌کنم به:

پدرم که زندگی کردن فراتر از چارچوب‌ها و محدودیت‌ها را به من آموخت و حق‌طلبی را برایم به میراث گذاشت و مادرم که شجاعت و قوی بودن را به من آموخت.

و همین‌طور تقدیم می‌کنم به:

مدیر توانمندی که به دلیل تواضع زیاد، نپذیرفت که نامی از او در کتاب برده شود. حمایت‌های ایشان در سال‌های اخیر زندگی‌ام بسیار مؤثر بود. ایشان با ایجاد نگاه مثبت نسبت به افراد دارای معلولیت و اعتمادی که به من کردند، موجب شد تا بتوانم مؤسسه غیرانتفاعی توان‌سازان فراگیر برای توانمندسازی افراد دارای معلولیت را تأسیس نمایم.

و دکتر وحید قبادی دانا، رئیس محترم سازمان بهزیستی کشور که با تلاش شبانه‌روزی، سعی در بهتر شدن کیفیت زندگی افراد دارای معلولیت می‌نمایند.

همینطور تشکر می‌کنم:

از کارکنان و دیگر مسئولین سازمان بهزیستی کشور که همواره از راهنمایی و همکاری آنان بهره‌مند بوده‌ام.

به ویژه لازم است که از دکتر حسین نحوی‌نژاد، معاون اسبق توانبخشی سازمان بهزیستی کشور هم تشکر کنم. راهنمایی‌های ارزشمند ایشان موجب شد تا در مسیر کنونی زندگی قرار بگیرم. همچنین نباید مهندس محمدرضا اسماعیلی، عضو کمیته تدوین مقررات ملی ساختمان را فراموش کنم. در سال‌های اخیر ایشان دلسوزانه مرا کمک و راهنمایی نموده تا مسیر درستی را برای رسیدن به اهدافم پیش بگیرم. مطالعه این کتاب و تأیید مباحث فنی آن از جانب ایشان، برایم بسیار ارزشمند است.

از پروفسور حسن عشایری، متخصص عصب شناسی که کتاب بنده را مطالعه نموده و مباحث پزشکی مطرح شده در آن را تأیید نمودند، که این توجه، مایه افتخار و مباهات بنده است، هم بسیار سپاسگزارم.

همچنین از خانم هاله باستانی جهت ویرایش کتاب حاضر بسیار سپاسگزارم.

در پایان سپاس فراوان خود را از جناب آقای محمد نوری، مدیرعامل دفتر فرهنگ معلولین که با افزودن مواردی در خصوص قوانین مربوط به حقوق معلولان، موجب شدند تا محتوای این کتاب، مرجع مناسبی برای علاقه‌مندان باشد، اعلام می‌نمایم.

مجدداً از لطف و مرحمت اشخاصی که از آنها نام بردم و دوستانی که نام نبردم، تشکر می‌نمایم و آرزو دارم برای این انسان دوستی و نیک‌خواهی، به مدارج عالی‌تر برسند.

سروه شیخی

سخن ناشر

با مطالعه کتاب حاضر؛ از رویا تا واقعیت، پرسش‌هایی به ذهن متبادر می‌شود؛ چرا شهری مثل تهران برای همه ساکنان آن یک شهر مطلوب و ایده‌آل نیست؟ آیا شهرها برای بعضی افراد و خانواده‌ها خوب و راحت اما برای بسیاری عذاب‌آور است؟ چرا شهر باید برای همه ساکنان، امنیت، آرامش و عدالت به همراه داشته باشد؟ این پرسش‌ها گویای این است که شهر باید بتواند امکانات و داشته‌های خود را بین همه ساکنانش تقسیم کند؛ نه اینکه امنیت و آرامش را برای عده‌ای به قیمت ایجاد سختی و مشقت برای دیگران، فراهم آورد. تبعیض و برخورد دوگانه با اهالی مذموم و ناپسند است و عموم شهروندان یکسان و به عدالت از مواهب و دارایی‌های شهر باید بهره‌مند گردند و استفاده کنند.

شهری که سالمندان، کودکان، زنان باردار، بیماران و افراد دارای معلولیت نتوانند به دلیل موانع از فضاهای سبز، مناظر زیبا، سینماها و عبادتگاه‌های آن استفاده کنند، در واقع نوعی تبعیض و بی‌عدالتی در حق آنان است.

این کتاب تلاش نموده بر اساس واقعیت‌هایی که نویسنده محترم مشاهده و تجربه کرده، مشکلات افراد دارای معلولیت در دسترسی و استفاده از بخش‌های مختلف شهر را معرفی کند و از طرف دیگر راه‌کارهایی برای زدودن این مشکلات و برطرف کردن موانع را هم معرفی نماید. در واقع نویسنده به شهری می‌اندیشد که امنیت و عدالت همگان را تأمین نماید.

این اثر در سه فصل شناخت معلولیت، شناخت واقعیت‌ها و شناخت روش‌های اصلاحی، سیر منطقی به موضوع داده و درصدد است مبتنی بر نیازها و اقتضائات شهروندان دارای معلولیت، مشکلات آنان در یک شهر را شناسایی کند، سپس راه کارها برای رفع مشکلاتشان را هم مطرح نماید. تجربه‌هایی که نویسنده با دیگر شهروندان در میان گذاشته، می‌تواند به شهر کامل و بدون تبعیض بینجامد؛ مشروط به اینکه شهروندان هم با فرآیند اصلاح شهر همراه شوند. جوهره سخن نویسنده در این است که اگر شهروندان ذهنیت و طرز فکر مناسبی نداشته باشند، شهر مناسب هم ایجاد نخواهد شد. اساساً شهر مناسب بر اساس انسان با تفکرات عدالت محور بنا می‌گردد.

این کتاب دارای محاسن بسیاری است ولی ویژگی بارز آن، شجاعت و صراحت نویسنده در طرح و بیان مسائل است. وقتی از مشکلات خانم‌ها در توالت‌های بهداشتی عمومی می‌نویسد، بدون مخفی کردن و بدون پوشاندن مشکل و مجمل‌گویی یا با کنایه مسائل را گفتن، با صراحت مشکلات را می‌نویسد.

متأسفانه عموم معلولان ایران به ویژه خانم‌ها به دلیل ترس یا احساس شرم که ریشه تاریخی دارد و دلایل دیگر از بیان مشکلات ایا دارند. به همین دلیل بیشتر مواقع مشکلات آنان از نگاه مسئولین و کارشناسان مخفی می‌ماند و کسی اقدام به حل این مشکلات نمی‌نماید.

خانم سروه شیخی اولین فرد متفاوت است که دیده‌ام در نگارش مشکلات خانم‌های دارای معلولیت صراحت قلم دارد. از این‌رو او را به شجاعتش در طرح مسائل معلولان باید ستود.

علی نوری

انتشارات توانمندان

مقدمه اول

در مجموعه‌ای که سروهِ شیخی فراهم آورده، او مشکلات و موانعی که به طور ویژه در خصوص تردد و جابه‌جایی شهروندان دارای معلولیت جسمی، حرکتی در این مرز و بوم وجود دارد را از دیدگاه یک شخصیت درآشنا منعکس کرده‌است.

شوق تغییر و بهینه‌سازی در زندگی روزمره از طرف شهروندانی مطرح می‌شود که به خاطر نارسایی‌ها در ساختار شهری و کمبود امکانات امن و سهل‌الوصول در زمینه تردد و حضور در شهر، در رنج هستند.

اصولاً انسان‌هایی که به دلایل مختلف در زندگی رنج می‌برند؛ خواه به دلیل اندیشیدن، رنج می‌برند و خواه به دلیل نیازهایی که در زندگی‌شان برآورده نمی‌شود در رنج هستند، می‌توانند راه‌های حل مشکل را هم نشان دهند.

بررسی این موضوع، نیازی به پژوهش گسترده ندارد. شهروندان دارای معلولیت جسمی، حرکتی و یا سالمندان از طریق محرومیت‌هایی که در زندگی با آن مواجه هستند و همین‌طور اشخاص عادی در جامعه که به طور روزمره با نارسایی‌ها و موانع شهری آشنا هستند، گواه این نارسایی‌ها هستند.

انسان دوستی و رعایت حرمت شهروندان جامعه را از چند بعد، از جمله؛ وجود ساختارهایی برای سهولت حرکت افراد دارای معلولیت در یک جامعه می‌توان ارزیابی کرد. این در حالیست که رشد مدنیت، بدون ارتقاء فرهنگی عوارض جدی و جبران‌ناپذیری را در زندگی

انسان‌ها ایجاد می‌کند.

پیام سروه شیخی مبنی بر مشاهده و ارائه مدارک مستند و معتبر، به دلیل داشتن تخصص معماری ایشان، در این مجموعه با ارائه راهکارهای علمی و کاربردی همراه بوده‌است. اینجانب به عنوان معلم توان‌بخشی از این مجموعه بهره بردم و با نویسنده زبان مشترک پیدا کردم. خانم سروه شیخی فراتر از مکتوب کردن و طرح مسئله، با فعالیت از طریق یک انجمن مردم نهاد و ارتباطات با افراد موثر نشان می‌دهند که در راه اهداف مطرح شده، پیگیر خواهند بود.

با آرزوی توفیق

دکتر حسن عشایری

معلم بازنشسته دانشگاه (رشته توان‌بخشی)

مقدمه دوم

در سال‌های اخیر شاهد رشد اقدامات در زمینه مناسب‌سازی محیط‌های شهری و ساختمان‌های عمومی در شهرهای بزرگ بوده‌ایم، همچنین پیگیری انجمن‌های معلولان و نهادهای ذی‌ربط از جمله وزارت کشور، سازمان بهزیستی کشور، بنیاد شهید و... همکاری با وزارت راه و شهرسازی در تدوین کتاب ضوابط معلولان با آخرین مصوبات مجلس شورای اسلامی و رعایت این ضوابط در ساخت و سازهای شهری از نظر مهندسین ساختمان و تاکید بر کنترل آن توسط نهادهای ذی‌ربط، نوید بخش به بار نشستن این اقدامات می‌باشیم که نتیجه آن عدالت گستری در واگذاری تسهیلات شهری برای تمام شهروندان می باشد.

یکی از مهم‌ترین اقدامات در این زمینه فرهنگ سازی و ارتقاء آگاهی شهروندان در ارتباط با معلولان جسمی حرکتی و دیده شدن نیازهای روحی و جسمی این جمعیت کشوری است. با مطالعه کتاب از رویا تا واقعیت که توسط سرکار خانم مهندس سروه شیخی که خود از جامعه مهندسین ساختمان کشور و همچنین جامعه معلولین جسمی حرکتی می‌باشند و با توجه به اینکه در زمان تحصیلات دانشگاهی دچار بیماری و معلولیت جسمی حرکتی گردیده‌اند، به زیبایی تمام کلیه مشکلات پیش رو در محیط‌های شهری، ساختمان‌های عمومی و خصوصی و به واقع نیازهای روحی، روانی و حس تعلق و استقلال فردی مورد نیاز را از نگاه یک شهروند معلول جسمی حرکتی را با نثری واضح و دلنشین به قلم آورده‌اند. ضمن تقدیر و تشکر از پیگیری‌های ایشان در اصلاح امور نیازهای معلولین

و در صحنه بودن ایشان با نشر این کتاب، شاهد ارتقاء آگاهی شهروندان در رعایت قوانین و ضوابط معلولین در ساختمان‌ها و محیط شهری و برآورده شدن نیازهای روحی معلولین جسمی حرکتی عزیز در کشور باشیم.

با احترام

محمد رضا اسماعیلی

عضو سابق شورای تدوین مقررات ملی ساختمان

www.Ketab.ir